



ÇANAKKALE İLİNDE TARIMDA SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE ORGANİK TARIM

Sustainability and Organic Farming Upon Agriculture in Province of Çanakkale

Doç.Dr. Rüştü ILGAR*



ÖZET

Organik tarım, tüm dünyada değişen ve gelişen tarım sektörünün bir parçası olarak, yükselme ve gelişim seyrine sahiptir. Sürdürülebilir tarım ise uzun dönemde doğal kaynakların korunması yanında çevreye zarar vermeyen tarımsal teknolojilerin kullanıldığı bir tarımsal süreçtir. Türkiye, kirlenmemiş ve yüksek gelişme potansiyeline sahip tarımsal kaynakları ile organik tarım alanında dünyanın önde gelen üretici ülkelerinden biri olarak görülmektedir. Sahip olduğu tarım arazilerini ve su kaynaklarını kirletmeden ve doğal kaynaklarını tahrip etmeden gelecek kuşaklara aktarmak, sürdürülebilir tarımsal kalkınmayı sağlamak, topluma sağlıklı gıda arz etmek ve katma değeri yüksek tarımsal üretim yapılarak üreticilerin ekonomik gelir düzeyini yükseltmek amacıyla organik tarımın geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması her ülke için büyük kazanımlar oluşturacaktır.

Çanakkale ili gerek iklimi, gerek coğrafi konumu, gerek pazarlara yakınlığı nedeniyle organik tarım için uygun bir pozisyondadır. Çanakkale ilinde organik tarımın gelişimi Türkiye tarımının gelişimi ile paralellik arzeder. Son yıllarda tüm ülkede olduğu gibi organik tarım üreticisi ve ürün miktarında artış yaşanmıştır. Nitekim 2000li yıllara kadar çok büyük bir değişim görülmezken üretici sayısı da oldukça düşüktür. Buna karşılık 2000- 2013 yılları arasında üretimde yaklaşık 5 kat artış yaşanmıştır. Buna paralel olarak üretici sayısı da artmıştır. Günümüzde teşvik ve krediler devam etmekte ve organik tarımın daha da geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Organik tarım, tarımsal aktivite, sürdürülebilirlik, Çanakkale

* Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı, ilgar@mail.com

Dergiye Müracaat Tarihi: 22.09.2016

ABSTRACT:

As a part of being a changing and growing agriculture sector around the world, organic agriculture has a rising development process. Sustainable agriculture is to constitute an agricultural structure, which conserve the natural resources with using the nondamaging agricultural technics. Turkey is considered as prominent producer country of organic agriculture with its agricultural axenic resources that have high developmental potential. Improvement and extending of organic agriculture would have excessive benefits for each country that consists the aims of providing sustainable agricultural development, presenting healthy food to public and raising farmer's level of financial income by doing high-added value agricultural output.

Province of Çanakkale is a convenient market on account of either its climate or its bazaar and geographical location. The development of organic agriculture in Çanakkale is parallel to Turkey-wide. in recent years, The number of organic agricultural producers and output has risen in the way that country-wide. Until 2000's there was not seen much alteration and the number of producer was quite low. in 2013, there has been observed 5 times bigger output speed-up. Concordantly, the number of producer has been raised. At the present time, incentive credit goes on and more improvement of organic agriculture is aimed.

Key words: *Organic farming, agricultural activities, sustainability, Çanakkale*

1-GİRİŞ

Artan dünya nüfusunun gıda talepleri için yapılan geleneksel ve entansif tarım faaliyetleri özellikle büyük, endüstriyel ölçekte yürütülen bir faaliyet olup, çevreye zarar verebilir ve çeşitli yollarla halk sağlığını tehdit edebilir. Ancak kontrolden yoksun organik ürün etiketi altında yapılan tarımsal faaliyetler, ekosistemleri tahrip edebilir, pestisitler uygulanıyor olabilir, topraklarda besin ve organik maddelerin tükenmesine yol açabilir, kirlilik oluşturmaya devam edebilir ve fosil yakıtların aşırı miktarlarda tüketilmesine neden olabilir.

Sürdürülebilir tarım ile organik tarımı sıklıkla birbirine karıştırılmaktadır. Sürdürülebilirlik Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun 1987 yılında yaptığı tanımına göre: "İnsanlık, gelecek kuşakların gereksinimlerine cevap verme yeteneğini tehlikeye atmadan, günlük ihtiyaçlarını temin ederek, kalkınmayı sürdürülebilir kılma yeteneğine sahiptir." Sürdürülebilir tarım verimliliğini ve topluma faydasını süresiz devam ettirebilen üretim" sistemlerini ifade etmektedir (Aksoy ve Yaşar, 1994). Organik tarım için permakültür (Latince perm sürmek, kültür tarım) terimi de kullanılmaktadır. Organik tarım ise "toprak, su, bitki, hayvan ve doğal kaynaklar kullanılarak organik ürün veya girdi üretilmesi ya da yetiştirilmesi, doğal alan ve kaynaklardan ürün toplanması, hasat, kesim, işleme, tasnif, ambalajlama, etiketleme, muhafaza, depolama, taşıma, pazarlama, ithalat, ihracat ile ürün veya girdinin tüketiciye ulaşıncaya kadar olan işlemleri" ifade eder. (Resmi Gazete, 2010). Ekolojik dengenin korunması ve hızla artan dünya nüfusunun sürdürülebilir gelişiminin sağlanması için toprak ve su kaynaklarının rasyonel kullanılması ve geliştirilmesi de önem kazanmıştır. Gıda güvenliği ve güvencesi, temel insanlık hakkı olup, aynı zamanda ülkelerin stratejik öneme sahip konuları arasında yer almaktadır. Bu kapsamda ana hedef, tarımsal ürünlerin ve gıdaların uygun teknik ve hijyenik şartlarda üretilmesi, tüketiciye kaliteli ve güvenli gıdaların sunulması, halkın doğru ve sağlıklı beslenmesi (Şanlı, 1984) olmaktadır.

Dünya'da ve Türkiye'de organik ürünlere olan talep giderek artmaktadır. Son yıllarda tüketici taleplerinde güvenilir gıdaların tercih edilmesi yönünde önemli değişiklikler görülmektedir. Tüketici artık, alacağı ürünün insan sağlığına uygun ve güvenli üretildiğinden emin olmak istemekte ve bu şekilde üretilen ürünleri tercih etmektedir (Erkmen, 2010). Türkiye'de organik üretim verileri incelendiğinde, 2003 yılında 14.798 olan üretici sayısının, 2012 yılında 54.635.000 ulaştığı, organik tarım alanlarının 113.621.000 hektardan, 702.909.000 hektara çıktığı, son yıllarda ise organik ürünlerin üretiminin ise 2.217.055 tona ulaştığı görülür (TÜİK 2015). Organik tarım faaliyeti bilinçsiz bir şekilde yapılmakta ve çoğunlukla 'babadan kalma' diye tabir edilen klasik yöntemlerle sürdürülmektedir. Bu nedenle toplam tarım faaliyeti içerisinde organik tarım faaliyeti % 1'lik gibi düşük bir paya sahiptir.

1990 yıllarda Avrupa Topluluğu'nun yönetmeliği doğrultusunda organik tarıma olan ilgi artmıştır. İhracat gereklilikleri arasında yerine alan organik tarım iç düzenlemeye ise 2092/91 sayılı organik tarım faaliyetlerini düzenleyen yönetmeliğin 14 Ocak 1992 tarihinde yayımlanan 94/92 sayılı ekinde; Avrupa Topluluğu'na organik ürün ihraç edecek ülkelerin uymak zorunda olduğu hususlar ayrıntıları ile belirtilmiş ve ülkelerin kendi

mevzuatlarını uygulamaya koymaları ve bu mevzuatın da dahil olduğu çeşitli teknik ve idari konuları içeren bir dosya ile Avrupa Topluluğu'na başvurmaları zorunluluğu getirilmiştir (Er ve Uranbey, 1999).

2000'li yıllarda AB katılım sürecinde organik tarım faaliyetinin önemi gittikçe artmıştır. Özellikle son 10 yılda çevreci akımların da etkisiyle organik tarım oldukça hızlı bir şekilde gelişme göstermiş ve bunun sonucunda günümüzde birçok ülkenin kendi organik tarım programının oluşturmasını sağlamıştır (Merdan, 2014:45). Buna bağlı olarak yasal düzenlemeler de yapılmıştır. "Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı" gereğince Avrupa Birliği Organik Tarım Yönetmeliğinde yapılan ekler ve değişiklikler ile bitkisel, hayvansal ürünleri ve su ürünlerini de kapsayacak şekilde hazırlanarak 11.07.2002 tarih ve 24812 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu kanuna gereğince hazırlanan "Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik" ise 10.06. 2005 tarihli ve 25841 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Anonim 1). Organik tarımın temel amacı, ekonomik, sosyal, çevreye duyarlı sürdürülebilir bir tarım seçeneği olarak, toprağı zenginleştirmek, çevre, bitki, hayvan ve insan sağlığını korumak, daha sağlıklı gıda ve tekstil hammaddeleri elde etmektir (Çakmakçı ve Erdoğan, 2005, Özbağ, 2010).

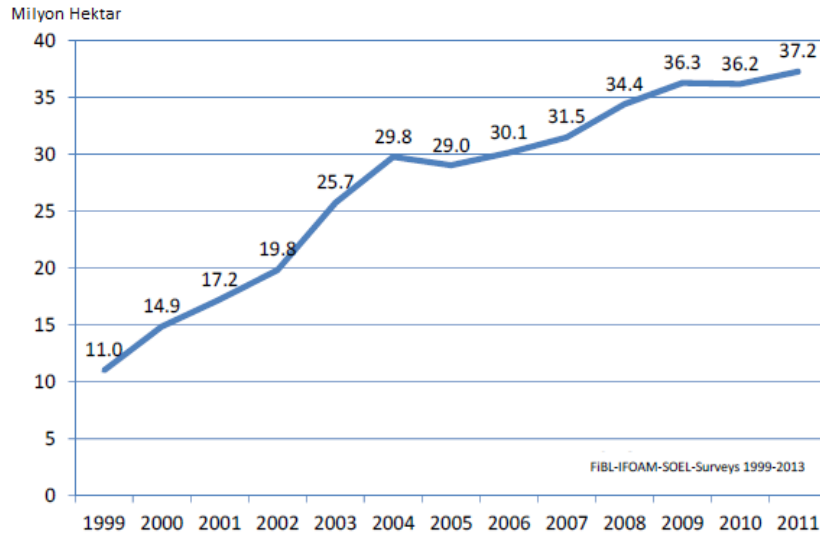
1.1.Dünyada Organik Tarıma Yönelimler

Organik tarım, II Dünya Savaşı sonrasında sanayileşme faaliyetlerine bağlı olarak daha da önem kazanmıştır.

Birinci Dünya Savaşı sırasında gıda temini açısından tarımsal üretimlerin önemi artmıştır. 1930'lu ve 1940 yıllardan itibaren dünya nüfusundaki artışın ivme kazanması ile hızla artan nüfusa yetecek miktarda tarım ürünü üretme kaygıları öne plana çıkmıştır. 1950'lerde ucuz gıda ürünü talebinin artması sonucu, tarımsal girdiler (gübreler, hormonlar, antibiyotikler vb.) ve mekanizasyon yoğun olarak kullanılmaya başlamıştır. Organik tarım 1950 yılından sonra Amerika Birleşik Devletlerinin Marshall yardımı ile önemini yitirmiş, makineleşme, kimyasal ilaç ve gübreler ile kimyasal katkı maddeleri kullanılmaya başlamıştır. Dünyada 1960'lı yıllara kadar çevreyi koruyucu ve düzenleyici bir sektör olarak tanımlanan tarım sektörünün son yıllarda tarımsal ürünleri tüketenlerin üzerinde ve çevre üzerindeki olumsuz etkilerine yönelik araştırmalar, tarım sektörünün çevre kirliliği üzerindeki etkisinin beklenilenden daha fazla olduğunu ortaya koymuştur (Sürmeli, 2003: 22). 1960'lı yılların sonunda Avrupa Topluluğu'nun kurulması ve uyguladığı tarımsal destek politikaları ön planda olmuştur. 1970'de pestisitlerin (kimyasal maddelerin) ve kimyasal gübrenin keşfi de bu gelişmeye katkıda bulunmuştur (Uranbey, 2004). 1972 yılında Uluslararası Organik Tarım Hareketleri Federasyonunun (IFOAM) kurulması, 1973 yılında Organik Tarım Araştırma Enstitüsünün (FIBL) kurulması, organik tarımda önemli aşamalarıdır. 1970'lerdeki 'Yeşil Devrim' olarak adlandırılan bu tarım politikaları dünyadaki gıda sorununa bir nebze çözüm olsa da, doğal dengeyi her geçen gün daha da tahrip etmiş, insan sağlığını da tehlikeye atmıştır. Ayrıca son yıllarda nüfus artış hızına oranla gıda artış hızı hemen hemen tüm ülkelerde artmış ancak çok az sayıda ülkede sorun olmaya devam etmiştir. Dolayısıyla artık tarımda uygulanan teknikler sadece üretim miktarında sağladıkları artışla değerlendirilmemekte, çevreye, insan ve hayvan sağlığına

olan etkileri ile birlikte irdelenmektedir. 1980’li yıllarda geleneksel ürünlerin organik üretilmesine yurtdışından gelen talepler doğrultusunda sınırlı sayıda çiftçi ile başlayan organik tarım, son yıllarda yaş meyve ve sebzedden tarla bitkilerine, hayvancılıktan su ürünlerine, işlenmiş ürünlerden tekstile ve agro-eko turizme kadar birçok alanda gelişmeye ve yaygınlaşmaya başlamıştır (Ulusal Eylem Planı 2013-2016). 1985 yılında Avrupa’da Fransa’da ilk yasal düzenleme yapılmıştır. 1990’lı yıllarda AB Ülkelerinde çevreye uyumlu tarım politikalarının desteklenmeye başlamasıyla, organik ürün pazarının hızla büyümesi gerçekleşmiştir. 1991 Yılında 2092/91 AB Konsey Tüzüğü’nün yürürlüğe girmesi ve 1999 yılında tüzüğe hayvancılığın da dâhil edilmesi, 1992 yılında AB’ye organik ürün ihraç edecek ülkelerin uyacakları mevzuatın yayımlanması önemli gelişimlerdenidir. 2000 yılında Japonya’da Tarım Bakanlığı tarafından organik bitkisel ürünler için JAS standardının yayımlanması, 2001 yılında ABD Tarım Bakanlığı Tarafından NOP standardının yayımlanması, 889/2008 Konsey Tüzüğü’nün Uygulanması Konusundaki Kuralların 1 Ocak 2009 tarihinden itibaren yürürlüğe girmesi önemli gelişmeler olarak değerlendirilmektedir (Hasdemir ve Özkan, 2015).

Dünya’da organik tarım hızla gelişme göstermektedir (Kırımhan, 2005, s.50). Son 20 yılda Avrupa, Kuzey Amerika ve Japonya’da organik ürüne talep artmıştır. Organik tarımın gelişimine 2011 yılı sonu itibariyle bakıldığında Dünya’da organik tarım alanı 37.02 milyon hektara ulaşmıştır (Şekil 1)

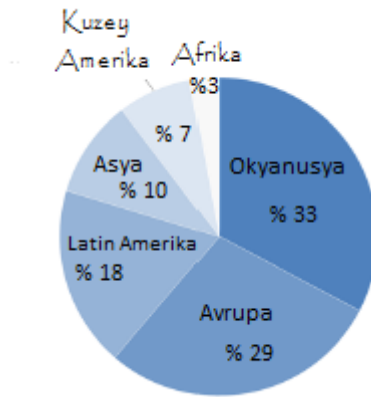


Şekil 1. Dünyada Organik Tarım Alanlarının Yıllara Göre Değişkenliği

Bu alanın dağılımına bakıldığında %33 Okyanusya’da, % 27’si Avrupa, % 23’ü Latin Amerika, % 7’si Asya, % 7’si Kuzey Amerika ve % 3’ü Afrika’da bulunmaktadır. AB ülkeleri içerisinde en fazla ekolojik ürün ekiliş alanına sahip ülkeler arasında 1.5 milyon hektar ile İspanya ilk sırada yer alırken, bu ülkeyi İtalya ve Almanya izlemektedir.

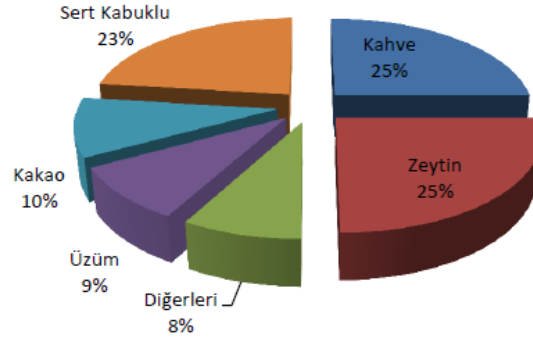
Organik tarım alanını 1989 yılında en fazla artıran ülkeler Arjantin ve Türkiye'dir (Willer ve Kilcher, 2011). Asya ve Afrika'da 30 ülke, Orta Amerika'da ve Karaibler'de 20 ülke, Güney Amerika'da 10 ülke, Avusturya ve Pasifik'te 5 ülke, Güney Amerika'da 10 ülke ve ayrıca Avrupa'daki pek çok ülke ile Birleşik Devletler ile Kanada da dâhil olmak üzere 130 ülkede organik tarım ürünleri üretilmektedir. Dünyada organik ürün üretiminin % 90'ı gelişmekte olan ülkeler tarafından yapılmakta ve dış pazarlara sunulmaktadır. Gelişmiş ülkeler ise, daha çok organik tarım ürünleri alıcısı konumunda bulunmaktadır. Dünyada pek çok ülke pazarında organik tarım ürünler talebi süratle büyümektedir (Atlı, 2005). Organik tarım üretimi yapan ülkeler tüm dünyada genellikle üretime geçişte ülkelerinin geleneksel ürünlerinden başlamayı tercih etmişlerdir (Marangoz, 2008: 30). Örneğin Hindistan'da çay, Danimarka'da süt ve süt ürünleri, Arjantin'de et ve et mamulleri, Orta Amerika ve Afrika ülkelerinde muz, Tunus'ta hurma, zeytinyağı, Türkiye'de kurutulmuş ve sert kabuklu meyveler, organik olarak üretilen ilk ürünlerdir (Usal, 2006: 18).

2010 yılında organik üreticileri işletme sayısı açısından değerlendirdiğimizde ilk sırada % 34'lük oranla Afrika kıtası yer alırken bunu sırasıyla % 29'luk oranla Asya kıtası, % 19'luk oranla Latin Amerika kıtası , %16'luk oranla Avrupa kıtası ve diğerleri izlemektedir. Üretim alanları açısından özellikle Okyanusya, Avrupa ve Latin Amerika kıtalarında dağılımın çok küçük olduğu görülmektedir. Bu bölgelerde organik tarım küçük üreticiler için sürdürülebilir üretim modeli oluşturmaktadır. Okyanusya en büyük üretim alanına sahip bölge olmasına karşın en az üreticiyi barındırmaktadır. Organik tarım alanlarını kıtalara göre değerlendirdiğimizde, en büyük payı toplam tarım alanlarının Okyanusya almaktadır. Bunu sırasıyla Avrupa, Güney Amerika, Asya, Kuzey Amerika ve Afrika kıtası izlemektedir (Şekil 2).



Şekil 2. Organik Üreticilerin İşletme Sayısı Açısından Dağılımı (FİBL & IFOAM 2013)

Dünyada organik olarak yetiştirilen çok yıllık türlerini değerlendirdiğimizde en büyük pay % 25'lik oranla kahve ve zeytine aittir. Bunu sırasıyla % 23'le sert kabuklu türler, % 10'la kakao, % 9'la üzüm ve % 8 ile diğerleri izlemektedir (Şekil 3).



Şekil 3. Dünyada Organik Olarak Yetiştirilen Çok Yıllık Türler (FİBL & IFOAM 2009)

2010 yılında açıklanan verilere göre, 2007 yılında 141 ülkede gerçekleştirilen organik tarım 2008 yılında 154 ülkeye 2009 yılında ise 160 ülkeye ulaşmıştır. 2008 yılı sonu verilerine göre, dünyada organik standartlara göre sertifikalandırılmış 35 milyon hektar alan mevcutken 2009 yılsonu verilerine göre dünyada 37,2 milyon hektar alan organik standartlara göre sertifikalandırılmıştır. Geçiş dönemi rakamları da bu alana dâhildir. Alan, 2008 yılı verileri ile karşılaştırıldığında 2 milyon hektar gibi ciddi bir artış göstermiştir. Büyüme en fazla Latin Amerika ve Avrupa'da görülmüştür. Ayrıca organik bal üretimi, doğadan toplama gibi amaçlarla sertifikalandırılmış 41,9 milyon hektarda da üretim yapılmaktadır (Anonim 2).

Avrupa Kıtası'nda organik tarım yapılan alanların % 18,5'i Avusturya'da, % 12,6'sı İsveç'te, % 10,8'i İsviçre'de ve % 10,5'i ise Estonya'da yer almaktadır. 18,4 milyar € olan organik tarım pazarında en hızlı pazar artışı Fransa ve İsveç'tedir. En büyük pazar ise 5,8 milyar Euro ile Almanya'ya aittir (Anonim 3).

Organik tarım alanlarının yaklaşık üçte biri tek yıllık veya çok yıllık bitkisel üretim alanlarından, üçte ikisi ise çayır ve mera olarak kullanılan yeşil alanlardan oluşmaktadır. Arıcılık için sertifikalandırılan alanlar dahil, doğadan toplama 31,1 milyon hektar alanı oluşturmaktadır. Organik su ürünleri yetiştiriciliği ise 0,4 milyon hektar alanda yapılmaktadır. Sonuç olarak dünyada organik sertifika alınmış toplam alan 2008 yılı verilerine göre 66,5 milyon hektara 2009 yılında ise 79,1 milyon hektara ulaşmış durumdadır (ETO, 2012:9).

1.2. Türkiye'de Organik Tarım

Organik tarım yapılırken dikkate alınması gereken en önemli kavram sürdürülebilirlik esasına dayanmalıdır. Çünkü Türkiye'nin içinde bulunduğu coğrafyada, erozyon, meraların verimsizleşmesi ve su kaynaklarının bozulması ve azalması gibi ekolojik sorunlar kısa sürede bu kaynakları kullanan insanlar için ölüm-kalım sorununa dönüşmektedir (Saltık, 1997:27-33). Doğal kaynaklar yerinde muhafaza edilmesi gereken rezerv/depo sermayedir ve muhafaza maliyetini tüm kuşakların ödemesi gereklidir. Kırsal

alanda yaşayan kırsal topluluklar için yapılan devlet yardımları, kırsal alanda yer alan doğal sermayenin koruma ve muhafaza maliyetidir ve toplumun gelecek ekonomileri için muhafaza edilmelidir. Dolayısı ile toplumun (ulusal anlamda) uzun dönemli genel ekonomik kazancı içinde yer almalıdır (Pezikoğlu, 2012:90)

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra küreselleşen pazar ekonomisi içerisinde geliştirilen tarımsal üretim teknikleri ve uygulamaları sonucunda, yeni teknoloji ve bilimsel yeniliklere dayalı olarak hızlı bir sanayileşme yaşanmıştır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki bireyler, geleneksel tarım üretimi yöntemleri sonucu ortaya çıkan tahribatı engellemek ve tarım üretim sistemini sürdürülebilir hale getirmek için geliştirilen ve uygulanan organik tarım tekniklerini tercih etmeye başlamışlardır. Bu şekilde ortaya çıkan yaklaşım özellikle bir tarım ülkesi olan Türkiye'nin organik tarım faaliyetlerinde bir gelişim göstermesini sağlamıştır.

Organik tarım konusundaki ilk ciddi pazar yaratma girişiminin 1998-2000 yıllarında bir sivil toplum örgütü tarafından organik ürün satan mağazalar açılması ile gerçekleşmiştir (IFOAM, 2007). Türkiye'de organik tarımın gelişmesi öncelikle ihracat talepleriyle gelişmeye başlamıştır. Avrupa ülkelerinin tersine üreticiler tarafından tabandan değil alıcılar ile birlikte tepeden aşağı doğru gelişme göstermiştir. Türkiye'de 1980'li yılların başında başlayan organik tarım çalışmaları, ülkedeki ithalatçı firmaların üretim yapmak için ortaya koyduğu projelerle başlamış, daha sonra ihracatçı firmaların ithalatçı firmalardan bağımsız hareket edip kendi pazarlarını oluşturmasıyla devam etmiştir. Tüm gelişmiş ülkelerde organik tarım, sağlıklı gıda üretmek ve çevrenin doğal yapısını bozmadan bir gelişim göstererek, Türkiye'de yukardan aşağı doğru yabancı ithalatçı şirketlerinin tanıtımı ve üreticiyi özendirilmesi ile ivme kazanmıştır (Demiryürek, 2004). 1990 yılına kadar tarımı yapılan ürünlerin sayısı ancak sekiz olmuştur. Bu ürünlerin başlıcası ve öncüsü kuru üzüm ve incirle olmuştur. Türkiye organik tarımsal üretimin temelinde, yetiştirilen bitkilerin yanında doğada kendiliğinden yetişen kuşburnu, böğürtlen, ahududu, kekik gibi ürünlerin toplanması ve organik olarak değerlendirilmesi bakımından da büyük potansiyele sahiptir (Vatansever, 2007). Bu kapsamda pamuk ilk önce hammadde olarak ihraç edilirken iplik ve daha sonra da tekstil ürünleri olarak ihraç edilmeye başlanmıştır. Aynı şekilde kuru ve kurutulmuş ürünler işlenip tüketici ambalajı boyutlarında ihraç edilebilmektedir. Belirli bir işleme aşamasından geçirilen ürünler arasında salça, meyve konsantresi, gülsuyu ve gülyağı da bulunmaktadır. İç pazarın gelişimine yönelik çabalar ürün çeşitlendirilmesi çalışmaları kapsamında işleme sürecini de gerektirmektedir (Çetin, 2005).

2015 yılı verilerine göre Türkiye'nin toplam tarımsa ürünleri ihracatı içinde organik ürünlerin payı oldukça azdır. Çünkü Türkiye'nin, toplam tarım alanlarının ancak % 2'sinde organik tarım yapılmaktadır. Elde edilen organik ürünün %90 ı ihraç edilmektedir. En çok ihracat yapılan ilk 3 ülke sırasıyla Amerika, Fransa ve Almanya'dır. Bu durum, organik ürünlerin uluslararası ticareti açısından önemli rekabet avantajları olmasına rağmen Türkiye'nin bu potansiyelinden yararlanılmadığını göstermektedir (İpek ve Çil, 2010).

2000 yılında yurtiçi bir pazar yaratma girişimlerine kadar değişmemiştir. Bu tarihten sonra, farklı iletişim yolları ile kamuoyunun organik ürünlere bakış açısı daha

belirgin hale gelmiştir. İlk yıllarda organik ürün talep eden pazarlar için Türk ihracatçıları vasıtasıyla organik üretim projeleri başlatılmıştır. Bu amaçla üretim faaliyetlerinin danışmanlık, teftiş ve sertifikasyon gibi vazgeçilmez esasları tamamıyla yabancı kişi ve kuruluşlarca yerine getirilmiştir. Türkiye’de organik ürünler ilk yıllarda tamamen hammadde halinde ihraç edilirken günümüzde bu hammaddenin işlenmesiyle birlikte ihraç edilen ürünlerin miktarında da giderek bir artış yaşanmıştır. İhracata yönelik talepler doğrultusunda kuru üzüm ve kuru incir gibi geleneksel ürünler ile başlayan organik tarım, yıllar itibariyle önemli gelişmeler göstermiştir. Sekiz ürün ile başlayan organik tarım faaliyeti son yıllarda 200 ürünü geçmiştir. 2015 yılı itibariyle ortalama 70 bin üretici tarafından, 442 bin ha kültüre alınan alan ve 172 bin ha doğadan toplama alanı olmak üzere toplam 614 bin ha alanda, 1 milyon 800 bin ton üretim ve toplama ile birlikte 2 milyon 906 bin ton civarında organik üretim yapılmaktadır. Benzer gelişme organik tarımda üretim yapan, ürün işleyen, pazarlayan firma sayılarında da görülmektedir. Organik tarımsal üretim verileri Tablo 1’de verilmiştir (Türkiye Organik Tarım Stratejik Plan 2012-2016).

Tablo 1: Yıllar İtibariyle Organik Tarımsal Üretim Göstergeleri

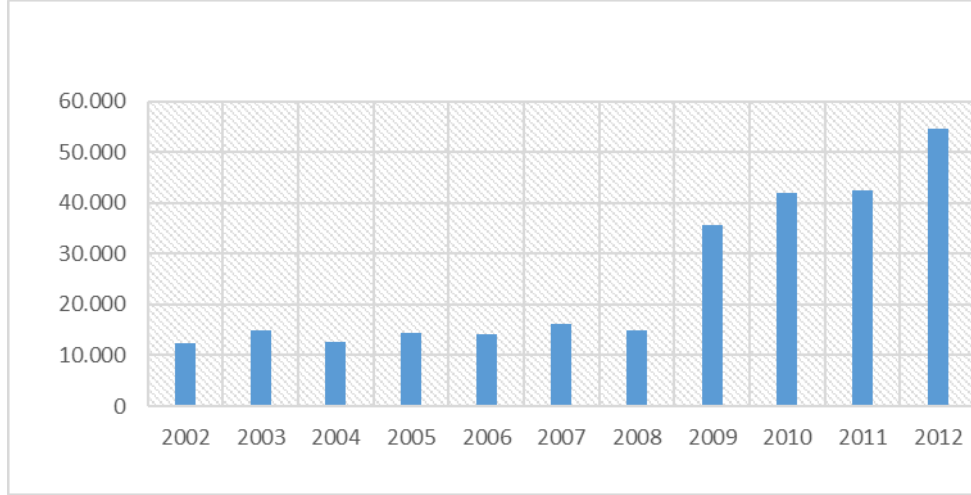
Yıllar	Ürün Sayısı	Çiftçi Sayısı	Üretim Alanı (ha)	Üretim Miktarı (ton)
2003	179	14.798	113.621	323.9
2004	174	12.806	209.573	378.8
2005	207	14.401	203.811	421.9
2006	203	14.256	192.789	458.0
2007	201	16.276	174.283	568.1
2008	247	14.926	166.883	530.2
2009	212	35.565	501.641	983.7
2010	216	42.097	510.033	1.343.73
2011	225	42.460	614.618	1.659.54
2012	204	54.635	702.909	1.750.12
2013	213	60.797	769.014	1.620.46
2014	208	71.472	883.118	2.217.05

(T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2015 Organik Tarım İstatistikleri)

Son yıllarda organik tarımın arasına fındık ve kayısı, hububat, yağlı tohumlar, yaş meyve, sebze ve bazı hayvansal ürünler katılmıştır. 2010 yılı verileri dikkate alındığında bitkisel organik ürünler arasında birinci sırayı 25.665 ton ile üzüm alırken bunu 23.984 ton ile buğday 18.042 ton ile de pamuk izlemektedir.

Türkiye’de organik tarımla uğraşan çiftçi sayısı ise giderek artmaktadır. Bu artışta desteklemeler ve arz talepteki artış etkili olmuştur. Yaşam şartları, artan hastalıklar ve doğal ürünlere olan ihtiyacın ve güvenin artması organik tarıma olan talebi arttırmıştır. Küçük bahçelerde az miktarda üretim yapan çiftçiler talebin artmasıyla ve devlet desteklemelerinin etkisi ile ürün çeşidini ve miktarını arttırarak üretim sürekliliğini

sağlamaktadırlar. Ülkemizdeki 2002-2012 yılları içindeki çiftçi sayısındaki değişimler aşağıdaki Şekil 4'te göstermiştir.



Şekil 4. Organik Bitkisel Üretim Çiftçi Sayısı (Anonim 4).

Grafik incelendiğinde 2002 ve 2008 yılları arasında organik üretim miktarında büyük değişimler görülmemiştir. Yılda yıla azalmalar ve artmalar küçük miktarlarda olup belli bir yönelimde değildir. Sürekli artış ya da azalma 2002-2008 yılları arasında gözlenmemiştir. 2008 yılından 2012 yılına kadar büyük bir artış dönemine girilmiş, 2008 yılı ile 2009 yılı arasında 2 kattan fazla üretim artışı sağlanmıştır.

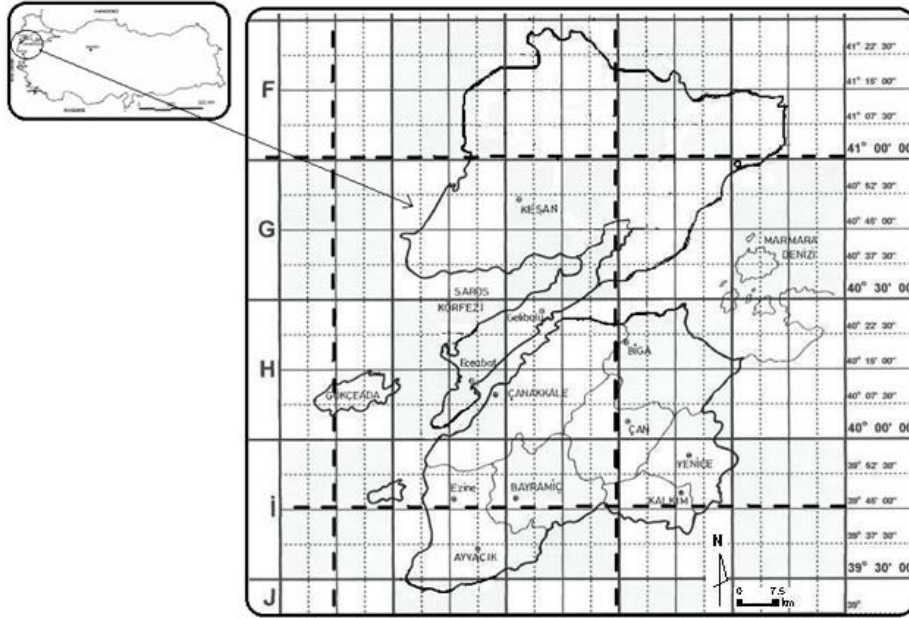
Türkiye’de bölgeler bazında organik tarım faaliyeti değerlendirildiğinde ekonomik faaliyet türleri, iklim, toprak türü ve yağış gibi beşeri ve fiziki özellikleri etkili olmuştur. Dalgalanmalar bölgeler arasında dengesizliklere neden olmuştur. Arz talep oranının da etkili olduğu bu dağılımda dikkat çekici bir unsur da üretimi yapılacak olan ürünün yetiştirme olanaklarını sağlayacak şartlara sahip olmasıdır. Ülkemiz farklı yeryüzü şekilleri, farklı iklim tipleri ve farklı toprak türlerini bünyesinde barındırdığından ürün yelpazesi de oldukça çeşitlenmiştir. Türkiye’nin organik tarım alanlarının oranları her bölgede farklılık göstermekle birlikte yıldan yıla giderek artmaktadır.

2. MATERYAL METOT

Veri toplama aracı olarak doküman analizine gidilmiştir. Tarama yöntemiyle nitel verilere ulaşılarak içerik analizi gerçekleştirilmiştir. Çanakkale İli Anadolu yarımadasının kuzeybatısında, topraklarının büyük bir bölümü Marmara Bölgesi’nin Güney Marmara bölümünde, küçük bir kısmı ise Edremit Körfezi Kuzey kıyısında Ege Bölgesi’nin sınırları içinde yer almaktadır. Çanakkale’nin Anadolu toprakları, antik dönemde Troas olarak adlandırılan Biga Yarımadası’nı Trakya’da Gelibolu Yarımadasını kapsamakta ve Kazdağı’nı (1767 metre) içine alan bir ildir. Çanakkale’nin merkez ilçe dışında 11 ilçesi bulunmaktadır Bunlar: Ayvacık, Bayramiç, Biga, Bozcaada, Çan, Eceabat, Ezine, Gelibolu,

Gökçeada, Lâpseki ve Yenice'dir. Merkez İlçe 'den sonra en büyük ilçesi Biga, en küçük ilçesi ise hiç köyü olmayan Bozcaada'dır.

Topraklarının % 54'nü ormanların oluşturduğu ilin kıyı ilçelerinde ve adalarda iklim hemen hemen aynı olup daha çok Akdeniz iklimine paralellik göstermekle birlikte, yılın büyük bölümünde rüzgârlı günler yaşanır (Anonim 5). Ülkemizin en batı ucunda yer alan Çanakkale ili; 993.318 hektarlık alana sahip olup, bu alanın yaklaşık 330.337 hektarlık kısmı (% 33) tarım arazilerinden oluşmaktadır. İldeki tarım arazilerinin 111.950 hektarı sulanabilmekte (% 34) ve salma suyla sulan çeltik alanları dışında kalan alanların % 91 inde basınçlı sulama yöntemleri (damla-yağmurlama) kullanılmaktadır.



Harita 1. Çalışma Alanının Konumu

Buğday, domates, zeytin, şeftali, elma, üzüm, ayçiçeği, çeltik, yem bitkileri ve süt ilin ekonomik değere sahip tarımsal ürünleridir. Çanakkale ili buğday üretiminde Türkiye'nin % 2'sini, domates üretiminde % 5,7'sini, zeytin üretiminde % 7,3'ünü, şeftali üretiminde % 16'sını, elma üretiminde % 4,5'ini, bağcılıkta % 1'ini, ayçiçeği üretiminde % 3,9'unu, çeltik üretiminde % 11'ini, yem bitkileri üretiminde % 4,4'ünü, süt üretiminde ise ülke üretiminin yaklaşık % 4,1'ini karşılamaktadır. Sayılan bu ürünlerde verimlilik düzeyleri Türkiye ortalamasının üstündedir (Tan ve diğ, 2014).

3.BULGULAR

Çanakkale ilçelerinde tarımsal üretim en önemli ekonomik geliri sağlamaktadır. Tarımsal nüfus kırsalda yoğun olarak yaşasa da son yıllarda şehir merkezinde yaşayanlar için de tarım faaliyetleri oldukça ön plana çıkmaktadır. Çanakkale ilinin işlenebilir 330 337

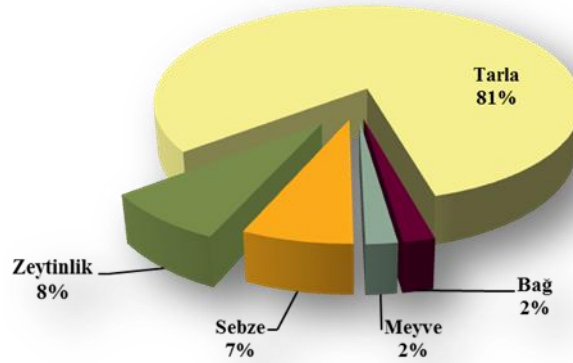
hektar tarım arazisinin, % 34'ünde sulu tarım yapılmaktadır. İşlenebilir arazinin % 78.2'i tarla arazisi, % 9.6'sı zeytinlikler, % 6.2'si sebze tarımı yapılan arazi, % 4.5'i meyvelikler ve % 1.5'ünü bağ alanları oluşturmaktadır. Çanakkale ilinde 50,720 adet tarımsal işletme mevcut olup, işletme başına düşen arazi miktarı 65 dekadır. Çanakkale ili birçok ürün üretiminde ülke açısından önemli bir paya sahiptir (Çanakkale Doğa Turizmi Master Planı, 2013 – 2023).

Tablo 2: Çanakkale İli Toprak Varlığı ve Dağılımı

TOPRAK VARLIĞI ve DAĞILIMI	ALANI (ha)	(%)
İşlenebilir Arazi	330.337	33,25
Çayır-Mera Arazisi	22.154	2,23
Ormanlık ve Fundalık Arazi	533.936	53,75
Yerleşim Alanları, Tarıma Elverişsiz Arazi ve Diğer	106.891	10,77
TOPLAM	993.318	100.0

(Çanakkale İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, 2015 verilerinden hazırlanmıştır.)

Çanakkale ili tarım arazilerinin ürün bazında dağılımına bakıldığında, önemli bir payı tarla bitkileri oluşturur. Zeytin, meyve, sebze ve bağ tarımı ise yaygın olarak yapılan diğer tarım faaliyetlerindedir. Bu dağılımı öncelikli olarak doğal koşullar etkilemektedir. Ticari değere sahip ürünler ön plana çıkmış bölge halkının üretimini önemli ölçüde etkilemiştir. Organik tarıma ayrılan sahanın genel tarım alanı sahasından daha az olmasının nedeni organik tarımın daha uzun vakit almasıdır. Kimyasal ürün kullanılmadığından ürün olgunlaşma süresinin uzun olması üretici açısından bir dezavantaj oluşturmaktadır. Daha dayanıklı ürünler organik tarım için tercih edilmektedir. Çanakkale ili tarım alanlarındaki genel ürün çeşitliliği iklim faktörüne bağlı olarak oldukça fazladır. Çanakkale ilinin genel olarak tarım alanlarındaki ürün dağılımı grafikte verilmiştir.



Şekil 5. Çanakkale Tarım Ürünleri Dağılımı(2015)

Çanakkale ilinde organik tarıma yönelik uygulamalar 2002 yılından 2014 yılına kadar artış göstermiştir. Çanakkale ikliminin tarıma elverişli olması, toprak özellikleri, coğrafi konumu ve arz talep oranı organik tarımın artmasında önemli faktörler olmuştur. Temel geçim kaynağı tarım ve hayvancılık olup, tarıma dayalı sanayi de ilin ekonomisinde önemli katkı sağlamaktadır. Çanakkale’de 2002 yılında 729 hektarlık bir alanda başlayan organik tarım, 2014 yılında 4 565 hektarlık bir alana ulaşmıştır. Organik tarımla uğraşan çiftçi sayısı ise artarak 592’ye ulaşarak 11.522 ton ürün üretilmiştir. Bu verilere bakılarak Çanakkale’nin uygun koşulları dikkate alındığında organik tarımın gelişme seyrinin oldukça düşük ilerlediği söylenebilir. Bu gelişmeler çerçevesinde Çanakkale ilinde 2002 yılında 729 hektar olan organik tarım alanı, 2014 yılı sonunda yaklaşık 6 kat artarak 4 565 hektara ulaşmıştır (Çanakkale İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, 2015). 12 yılı kapsayan bu süreçteki en önemli faktör ise daha az kimyasal içeren ürünlere talebin artmasıdır. Artan ve gün geçtikçe çeşitlenen kimyasal gübreler besinlerle bütünleştiğinde insan sağlığını olumsuz etkileyerek çeşitli sağlık sorunlarına yol açmaktadır. Bu nedenle organik tarım bizlerin ve gelecek nesillerin sağlığı için geliştirilmeye çalışılmış ve gün geçtikçe teşvik ve yaygınlaştırma çalışmaları artmıştır. Bu gelişmeler kapsamında İlde organik bitkisel üretim yapan üretici sayısı 592’ye ulaşarak 11.522 ton ürün üretilmiştir (Çanakkale İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, 2015). Çanakkale ili için yeterli bir miktar olmasa da rakamlardaki bu artış dikkat çekicidir.

Tablo 3: Çanakkale İli Organik Tarım Üretici Sayısı ve Üretim Alanı

Yıllar	Üretici Sayısı	Üretim Alanı (ha)
2002	115	729
2003	225	739
2004	260	701
2005	322	1822
2006	347	2182
2007	314	2230
2008	337	2273
2009	363	3461
2010	480	3491
2011	512	4122
2012	537	4477
2013	575	4505
2014	592	4565

(Çanakkale İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, 2015 verilerinden hazırlanmıştır.)

Çanakkale ilinde buğday, domates, zeytin, şeftali, elma, kiraz, çilek, üzüm, ayçiçeği, sanayi tipi biber, çeltik ve süt ekonomik öneme sahip tarımsal ürünlerdir. Bu ürünler içerisinde kalite, yola dayanıklılık, tat ve aroması ile Çanakkale domatesi öne çıkmaktadır. Ülkemizde üretilen domatesin % 5,7’si Çanakkale’de üretilmektedir. Taze

domates Rusya Federasyonuna ve Bulgaristan'a ihraç edilmektedir. Hem sofralık ve hem salçalık Domates üretiminde Türkiye'de 6. sırada yer almaktadır.

Çanakkale ili 14.200 tonluk sanayi tipi biber üretimiyle ülke üretiminin yaklaşık % 20 sini (% 19.44) gerçekleştirerek ilk sırada yer almaktadır. Sulu tarımın yapıldığı bütün ilçelerde, özellikle Yenice ilçesi başta olmak üzere sanayi tipi biber yetiştiriciliği önemlidir. Ağırlıklı olarak salça sanayinde değerlendirilen biber, turşuluk, kurutmalık ve közlenerek işlenmekte ve katma değer kazanarak piyasaya sürülerek değerlendirilmektedir.

Tablo 4: Çanakkale İli Organik Tarım Ürün Dağılımı

ÜRÜN ADI	ÜRETİCİ SAYISI	ALAN(da)
Zeytin	326	17610,96
Meyve	38	2706,67
Üzüm	49	1698,23
Tarla Bitkileri	41	7115,36
Tıbbi ve Aromatik Bitkiler (Adaçayı, Biberiye, Kekik)	7	109,54
Doğal Toplama	3	16,73
Sebze	16	7115,36

(Çanakkale İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, 2015 verilerinden hazırlanmıştır.)

Çanakkale'de üretilen organik ürünlerin içerisinde sebzenin payı klasik tarımla kıyaslandığında düşük bir oradadır. Tarım alanlarının 7115,36 dekarlık bir kısmında 16 üretici tarafından gerçekleştirilmektedir. Üretilen ürünler çevre ilçe ve illerde organik tarım pazarlarında tüketime sunulmaktadır.

İldeki zeytin üretimi, ülke üretiminin % 7,3'sini karşılamakta, ağaç varlığı bakımından Türkiye'de 8. sıradadır. Bu üretimin büyük çoğunluğu organiktir. Ancak herbisit ve zirai gübrenin yanlış kullanımı organik üretime zarar vermektedir. Zeytin, il için aynı zamanda sosyal bir ürün olup, Ayvacık, Ezine ve Bayramiç ilçesinde bazı köy ve beldelerin temel geçim kaynağıdır. Zeytin ilde ağırlıklı olarak yağlık olarak yetiştirilmekte olup, bölge zeytininden elde edilen zeytinyağı sahip olduğu tat ve aroması ile tüketici tarafından beğenilmektedir. Organik zeytin üretimi Çanakkale ilinde toplam 17610,96 da alanda 326 üretici tarafından yapılmaktadır. Bölgenin zeytin açısından zengin oluşu çevre illerden talebi arttırmaktadır. Çanakkale tarım ekonomisinde sofralık ve yağ için üretilen zeytin oldukça geniş bir yer kaplar.

İldeki elma üretimi 116.703 ton olup, ülke üretiminin % 4,5'ni karşılamaktadır. Elma üretimi Çanakkale'de ağırlıklı olarak başta Bayramiç ilçesi olmak üzere Lapseki ve Merkez ilçede üretilmektedir. Bayramiç ilçesi ülkemizde en kaliteli golden çeşidi elmanın yetiştiği bir ilçesidir. Bayramiç ilçesi Evciler Köyü, yıllık ortalama 30.000 ton golden çeşidi elma üretimi ve sahip olduğu 15.000 tonluk soğuk hava depoları, elma ambalajlama ve sınıflama tesisleri ile elma üretiminde önemli bir yöredir. Büyük çoğunluğu eğer ilaçlamada zamanlama hatası yapılmaz ise organiktir.

Şeftali üretimi, ülke üretiminin %16'sini karşılamaktadır. Tüysüz şeftali olarak bilinen nektarın üretiminde de 21.041 ton üretimle, ülke üretiminin % 39,4' nü üreterek ilk sırada yer almaktadır. Şeftali üretimi ağırlıklı olarak Lapseki ilçesi olmak üzere Bayramiç ilçesinde ve Merkez ilçede üretilmektedir. Yine Bayramiç ilçesinde, gen merkezi bu ilçemiz olan "Bayramiç Beyaz Tüysüzü" olarak tescillenen Tüysüz bir şeftali çeşidi de bu ilçede yetişmektedir. İlden şeftali Rusya Federasyonu ve Gürcistan'a ihraç edilmektedir. Pestisit kalıntı testi yapılmakta ve organikliği teyid edilmektedir.

Kiraz üretimi başta Lapseki ilçesi olmak üzere Bayramiç ve Merkez ilçede yapılmaktadır. İl 18.476 ton kiraz üretimi ile ülke üretiminin % 4,2'ini karşılamaktadır. İlde üretilen kirazın önemli bir kısmı ihracatçı firmalar tarafından yurt dışına ihraç edilmekte, diğer kısmı da başta İstanbul olmak üzere iç pazara sürülmektedir. Organik üretim de öne plana çıkmakta ve ihraç edilmektedir.

Çilek üretimi özellikle son yıllarda bir ivme kazanmıştır. Özellikle Yenice, Bayramiç ve merkez ilçede özellikle 2-3 dekarlık küçük parsellerde, diğer ürünlere göre geliri iyi olan bir ürün olmasından dolayı yaygınlaşmaktadır. 2012 yılında il üretimi 1.884 tona çıkmıştır. Genelde iç piyasaya arz edilmektedir. Organik üretimde önemli bir ürün olarak il ekonomisine katkı sunmaktadır.

Bu oranların içerisinde Çanakkale ilinde organik meyve üretimi 2706,67 da alan yayılmış ve 38 üretici tarafından yapılmaktadır. Rakamın az oluşunun nedeni üreticilerin daha çok zeytin tarımına yoğunlaşmasından kaynaklanmaktadır. Meyve mevsimsel üretildiğinden ve uzun süre saklama koşullarına elvermediğinden daha ticari olan zeytin tarımına yönelim gerçekleşmektedir. Meyve üretimi doğal koşullardan daha çok etkilendiğinden organik tarım alanında gelişimi daha sınırlıdır. Koruma ve nakliye aşamasında koruyucu maddeler gerekebilir.

Ayçiçeği kuru tarım alanlarında, buğday ile münavebeye giren yağlık bir endüstri bitkisidir. İlde 204.491 da alanda ekilişi yapılmış, 51.524 ton ürün alınmıştır. Türkiye üretiminin % 3.93 karşılanmaktadır. İldeki ayçiçeği üretiminin % 58'i Gelibolu ilçesinde yapılmaktadır. Ayçiçeğin organik üretim yıllardır süregelen bir klasik yetiştirme tarzıdır.

Mısır üretimi açısından ele alındığında 2012 yılında 39.557 dekar alanda 29.681 ton yem bitkileri kategorisinde üretimi yapılmaktadır. Yem bitkileri üretimi 2003 yılında ekiliş alanı 8.336 ha üretim ise 239.331 ton iken, 2012 yılında ise ekiliş alanı 37.780 da üretim ise 1.419.111 tona ulaşmıştır. Her ne kadar organik olduğu belirtilse de mısır ve yem bitkileri genetiğine müdahale edilmiş ürün ağırlıklıdır. Köylerde küçük lokal ölçütlerde GDO suz organik üretim de yapılmaktadır.

Çanakkale tarla bitkileri üretiminde organik tarım alanı olarak 7115,36 da alan ayrılmıştır. Bu alanda üretim yapan üretici sayısı 41'dir. Organik tarım tıbbi ve aromatik bitki üretimi ise tarım alanlarının 109,54 hektarlık bir alanda yapılmaktadır. Üretimi çok yaygın olmamakla birlikte sadece organik pazarlar ve bitkisel ilaç yapımında kullanılmaktadır. 7 üretici sayısı ile en az organik tarımı yapılan ürün çeşididir.

En çok organik tarım üretim alanı Ayvacık, Merkez ilçe ve Gökçeada'da bulunmaktadır. Diğer ilçelerde de organik tarım yapılmakla birlikte geliştirme çalışmaları

da sürmektedir. Ayvacık 23756,90 dekarlık organik tarım alanı ve 189 üretici sayısı ile Çanakkale'nin en fazla organik tarım ürünü üreten ilçesidir. Bunu sırasıyla Gökçeada, Ezine ve Eceabat izlemektedir. Çanakkale'nin ilçelerindeki organik tarım üretimi ilçelerin genel tarımsal üretiminin oranıyla doğru orantılıdır. Daha önce de değinildiği gibi ilçelerdeki hâkim ekonomik fonksiyon bu oranda etkilidir. Son yıllarda artan organik tarım teşviklerinin tarımsal üretimi artırması beklenmektedir.

4.SONUÇ ve ÖNERİLER

Hızla artan dünya nüfusu, her geçen gün daha çok besine ihtiyaç duymaktadır. Organik üretimlerde en az %13 verim düşüklüğü vardır (Anonim 6). Daha iyi yaşam standardını yakalama ihtirası daha çok para kazanmayı ve daha fazla üretmeyi tetiklemektedir. Bu sebepten dolayı sürdürülebilirlikten uzak tarımsal üretimler, insanoğlunun gerek kendisinin, gerekse gelecek nesillerin yaşamsal faaliyetlerini riske sokmaktadır. Belki çok kazanç temin edilmekte, çok nüfus doyurulmaktadır. Ancak insanoğlu bu kazanımın faturasını yaşam kalitesiyle ve sağlığıyla ödemektedir.

Az gelişmiş ülkelerin çoğunda ağırlıklı sektör tarımdır. Bu ülkelerde sürdürülebilir organik tarım alanları kısıtlıdır. Ekilebilir alanların genişleme olanakları yoktur veya çok kısıtlıdır. Genişleme ancak doğal alanlar, ormanlar, meralar ve yaban hayatı ortamlarının yok edilmesiyle sağlanabilmektedir. Bu durum tarımsal üretim alanlarını artırmanın tek yolu olarak gözükmektedir. Yoğun tarım faaliyetleri, yanlış toprak yönetim teknikleri, gübre ve tarımsal mücadele ilaçlarının aşırı ve yanlış kullanımı ve yeraltı suyunun aşırı çekilmesi, kirlilik tabanlı çevresel sorunlar ve biyolojik çeşitlilik kaybına dolayısıyla sürdürülebilirliğe zarar vermektedir (Ilgar ve Lefilleua, 2011: 88).

Gelişen teknoloji ve iletişim imkânları organik tarımın daha fazla üretici ve tüketici kitlesi tarafından tanınmasını ve dolayısıyla yaygınlaşmasını mümkün kılmaktadır (Durmaz, 2010: 21). Diğer taraftan, iç pazarda tüketicimize doğal, tabii, köy ürünü gibi farklı isimlerle anılan ürünler, organik ürün gibi sunulmaya çalışılmakta, bu ise gerçek anlamda hem üreticilerin hem de tüketicilerin organik ürünlere olan güvenini sarsmaktadır. Tüketicilerin de her konuda bilgilendirilmesi ve tüketici bilincinin oluşturulması organik tarımın gelişimi açısından oldukça büyük önem taşımaktadır.

Güvenilir ve sağlıklı gıda arayışından kaynaklanan talebinin önümüzdeki yıllarda daha da artacağı öngörüsü ile Çanakkale ilinde organik gıda pazarı giderek büyümekte ve yatırımlar artmaktadır. Çanakkale ilinde 2002'den bugüne geliştirilmeye çalışılan organik tarımın gelişmesi yılar arasında dalgalanmalar göstermiştir. Çanakkale'nin gerek matematik konumu gerekse iklim özellikleri organik tarım için uygun koşullar sağladığından özellikle 2008'den itibaren artmaya devam etmiştir.

Çanakkaleli çiftçilere devletin yapacağı teşviklerin ve desteklemelerin içeriği ve sınırları belirlenirken, gıda üretim düzeyi ve güvenliği mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır. Çanakkale çiftçisi organik tarım hakkında yeterli bir bilgiye sahip değildir. Çiftçilerin organik tarım ile geleneksel tarımı birbirine karıştırmaktadırlar. Organik tarım hakkında bilgilendirilme ve ortaya çıkan teknolojik gelişmeler ile ilgili olarak da sürekli haberdar edilmeleri gerekmektedir.

Çanakkale'deki organik tarım üreticileri araştırma ve geliştirme kuruluşları, akademik camia ve iş dünyası ile buluşmalıdır. Ulusal veya uluslararası kongre, konferans, seminerler, ulusal plan ve programlarla da uyumlu bir şekilde yerel üreticileri kapsayıcı eylem planları düzenlenmeli, organik üreticilerin mali destekler ile bu tür organizasyonlara katılımı sağlanmalıdır.

5. KAYNAKÇA

- Aksoy U. 2004. Türkiye’de Organik Tarımın Gelişimi ve Sözleşmeli Tarımın Rolü, Devlet Planlama Teşkilatı Yayını, Ankara
- Aksoy U. 2005. Avrupa İle Entegrasyon İçin Türkiye Projesi, Ekonomik Forum Dergisi, Ağustos, Ankara
- Aksoy U., Özçatalbaş O., Boz İ. 2011. Türkiye’de Organik Tarımın Güçlendirilmesi Projesi Çalıştay ve Eğitim Notları
- Aksoy U., 1999. Dünya’da ve Türkiye’de Ekolojik Tarım. Türkiye 1. Ekolojik Tarım Sempozyumu. 21-23 Haziran 1999, İzmir
- Aksoy U. ve Yaşar E. 1994. Sürdürülebilir Tarım, Teknik Bülten: 23, Ege Üniversitesi Tarımsal Uygulama ve Araştırma Merkezi, Nisan-1994, İzmir
- Anonim 1: <http://www.tarim.gov.tr/Konular/Bitkisel-Uretim/Organik-Tarim/Genel-Bilgiler> (Erişim Tarihi: 07.03.2016)
- Anonim 2: http://www.eto.org.tr/?page_id=43 (Erişim Tarihi: 11.03.2016)
- Anonim 3: http://www.egebirlilik.org.tr/images/menu_page//raporiv_00003164.doc (Erişim Tarihi: 07.03.2016)
- Anonim 4: <http://www.eto.org.tr/tureko.asp>(Erişim Tarihi: 07.03.2016)
- Anonim 5: <http://www.canakkale.gov.tr/tr/canakkale-rehberi/canakkale/konumu> (Erişim Tarihi: 17.03.2016)
- Anonim 6: http://www.ifoam.org/sites/default/files/page/files/ef_2-2012_digital_edition_1.pdf (Erişim Tarihi: 23.05.2016)
- Atlı S. 2005. “Orgüder ve Dünya’da, AB Ülkelerinde Organik Ürün Pazarları ve İhracatındaki Gelişmeler.” Türkiye 9. Gıda Kongresi; 24-26 Mayıs 2006, Bolu.
- Çanakkale İl Çevre Durum Raporu, 2013. 2012 Verileri, Çanakkale
- Çanakkale İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, 2015 Verileri, Çanakkale
- Çetin N. E. 2005. Dünyada Ve Türkiye’de Organik Tarım Ürünleri Dış Ticareti ve Türkiye’nin AB’ye Uyumu. (Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya, s.62.
- Er, C. ve Uranbey, S. 1999. Ekolojik Tarım ve Ekim Nöbeti Uygulamaları, Türkiye I. Ekolojik Tarım Sempozyumu, İzmir s:78-84
- Erkmen O. 2010. Gıda Kaynaklı Tehlikeler ve Güvenli Gıda Üretimi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi 2010; 53, s.220-235
- ETO, Organik Tarım, 2012. Güncelleştirilmiş 2. Baskı, Ankara.
- Fibl & Ifoam 2013. The World of Organic Agriculture 2013. frick and bonn, p.322

- Hasdemir M. ve Özkan F.Z. 2015. Tarım Ürünleri Belgelendirmesi Yapan Kuruluşların Akreditasyon Standartlarında Yaşanan Değişimin Sektörel Etkileri, ÇOMÜ Ziraat Fakültesi. Dergisi. 3 (1), Çanakkale, s.133-142
- Ilgar R., Lefilleua J.N, 2011. Az Gelişmiş Ülkelerin Coğrafi Koşullarının Zorladığı Mekâna Bağlı Kalkınma Girişimleri, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Vol 35, No 2, Sivas
- İpek S. ve Çil G.Y., 2010. Uluslararası Ticari Boyutuyla Organik Tarım ve Devlet Destekleri, ÇÖMU Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi (5:1), Çanakkale
- Kırımhan, S. 2005. Organik Tarım Sistemleri ve Çevre, Turhan Kitabevi Ofset Matbaacılık Tesisleri, Ankara.
- Marangoz M., 2005. Organik Tarım Ürünleri Pazarının Gelişme Potansiyeli ve Organik Tarım, Ürünlerinin Pazarlanması, Harran Üniversitesi Yayını, Süreli Yayınlar, Şanlıurfa
- Merdan K. 2014. “Türkiye’de Organik Tarımın Ekonomik Analizi: Doğu Karadeniz Uygulaması Kurtuluş” (Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Erzurum
- Özbağ, C. B. 2010. Türkiye’de Organik Tarımın Ekonomik Analizi (Yüksek Lisans Tezi), Uludağ, Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Bursa
- Pezikoğlu F. 2012. Sürdürülebilir Tarım ve Kırsal Kalkınma Kavramı İçinde Tarım-Turizm-Kırsal Alan İlişkisi ve Sonuçları, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 14 (22), Karaman, s.83-92
- Saltık, A. 1997. “Doğal Kaynakların Sürdürülebilir Yönetimi, Kavramsal Bir Yaklaşım”. Sürdürülebilir Kalkınmanın Uygulanması Tartışma Toplantısı, Türkiye Çevre Vakfı, Ankara, s: 27-33
- Resmi Gazete 2010, Resmi Gazete Sayısı: 27676, Resmi Gazete Tarihi: 18.08.2010 Madde 4, z bendi
- Sürmeli, A. 2003. Organik Tarım Gelişimi ve İlkeleri. Kırsal Kalkınma Programı Eğitim Dizisi, Dev-Maden Sen Yayınları, No:1.
- Sürmeli, A. 2003. Organik Tarım Gelişimi ve İlkeleri. Kırsal Kalkınma Programı Eğitim Dizisi, Dev-Maden Sen Yayınları, No:1.
- Şanlı, Y. 1984. Çevre Sorunları ve Besin Kirlenmesi Selçuk Üniversitesi Veterinerlik Fakültesi Dergisi, Özel Sayı (17 - 37), Konya
- Tan S., Ortan Ü., Everest B., 2014. Uygulamada Olan Tarım Politikaları Kapsamında, Çanakkale’nin Mevcut Durumunun İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma, ÇOMÜ Ziraat Fakültesi Dergisi, 2 (1),Çanakkale, s.45-54
- TÜİK. 2013. Türkiye İstatistik Kurumu Web Sayfası Bitkisel Üretim İstatistikleri, Ulusal Eylem Planı, 2013-2016, Ankara

- TÜİK 2015. T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2015 Verileri, Ankara
- Usal, G. 2006. Toros Dağ Köylerinde Organik Tarım Yoluyla Üretici Gelirlerini Arttırma Olanakları. (Doktora Tezi), Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana
- Vatansever, H. 2007. AB ve Türkiye’de Organik Tarım, Tarım Ekonomisi Araştırma Enstitüsü Yayınları, Sayı: 5, Ankara
- Willer, Helga and L.Kilcher, Lukas (eds.), 2011. The World Of Organic Agriculture- Statistics and Emerging Trends 2011.IFOAM, and FIBL,Frick, Bonn, Germany